

ticari riskli hale getirdi. Borçlanmanın maliyetini düşürdü. Fakat tüketicilerin bu riski taşıması adil miydi? Mümkünse risk, üzerinde en çok etkiye sahip olanlara düşmeli; maliyet ve inşaa zamanını aşma riskleri, güvenilirliğin azlığı ve yüksek işletme maliyetleri santral sahibine düşmelidir. Ayrıca bir piyasa riski vardır ki; toptan satış fiyatı oynak olacaktır ve çoğu kez de nükleerin maliyetlerini karşılamak için düşük kalacaktır. Bu risk, özelleştirilmiş İngiliz nükleer üretim şirketi British Energy'nin, 2002'de mali çöküşüne neden oldu.

Bu nedenle yeni piyasa rekabeti bağlamında; nükleer enerji artık, yüksek maliyetli borçlanmaya yol açma ihtimali olan, riskli bir yatırımdır. Santral siparişi alan kuruluşlar, hisse fiyatlarında ciddi bir düşüş ve kredi notlarında azalma riski almak durumundalar. Moody's Mayıs 2008'de şu açıklamayı yapmıştır:

“Kredi açısından bakılınca, yeni nükleer üretim seçeneğine yönelen kuruluşlar, görece daha yüksek iş ve işletme riski profili üstlenmek zorunda kalacaklardır. Bu riskler kredi notlarına orta vadeden uzun vadeye uzanan baskı yapabilecektir.”(1)

İnşaat maliyetleri 6 kattan fazla arttı

Nükleer santral yapımlarını, elektrik piyasalarıyla uzlaştırmamanın sorunlu olduğu uzun zamandır bilinmektedir. Fakat bunu gösteren kanıt, ancak geçen bir ya da iki yılda ortaya çıktı; söz konusu süreçte nükleer santral inşa maliyetleri beklenen düzeylerin çok üstüne çıkıyordu.

On yıl önce, şimdi satılık olan yeni tasarımlar için belirleyici nokta; maliyetlerinin nükleer satıcılarının kendilerine güvenerek karşılayabileceklerini söyledikleri hedef fiyat olan 1000 dolar/kilovat olmasıydı. Fakat 2005'te Olkiluoto siparişi yapılmaya başlandığı zaman maliyet 3 bin dolar/kilovata eşit oldu. Nükleer endüstrisinin 1990'larda belirlediği hedeflerin karşılanmaması uzun zamandır endüstriyi

gözlemleyenler için bir sürpriz değildi. Esasında Olkiluoto'nun gerçek maliyeti, eğer daha fazla ters giden bir şey olmazsa hali hazırda büyük ihtimalle 4 bin 500 dolar/kilovat olacaktır.

Ancak, ABD kuruluşları Bush programı kapsamında inşa etmek istedikleri reaktörleri fiyatlandırmaya başladıklarında 6 bin dolar/kilovattan fazla fiyatlar öne sürmeye başladılar ve Moody's artık 7 bin dolar/kilovat

rakamından söz ediyor. Bunun anlamı, Areva NP'nin EPR'si gibi bir tasarımın maliyetinin 12 milyar dolar civarında olacağıdır. Mayıs 2008'de Avrupa'nın en büyük ikinci şirketi olan E.ON, İngiltere'de inşa edilecek bir santral için yaklaşık 6 bin dolar/kilovat bir maliyet tahmininde bulundu.

Sadece 10 yıl içerisinde, tahmin edilen maliyetlerde 6 kattan fazla artışa neyin neden olduğu açık değildir. Bazı olası açıklamalar şunları içermektedir:

- Bakır gibi metaller yıllık yüzde 60'ı aşan artışlar gösterirken, çelik gibi birçok ürünün maliyetinde geçtiğimiz 4 yılda yıllık yüzde 20 civarında artışa yol açan **“Çin Etkisi.”**

- Şirketlerin, verdikleri fiyat sözlerini tutmalarının beklendiğini bilmeleri nedeniyle daha gerçekçi maliyet tahminleri yapmaları.

- Olkiluoto'dan ders alınması.

- Dolardaki değer kaybı.

- Santral bileşenlerinin imalatındaki darboğazlar ve beceri/deneyim eksikliği.

Eğer bu faktörlerin gidişatı tersine çevrilemez; kredi notlama ajansları ve finansal analistler maliyetlerdeki öngörülerin aşılması ve güvenilirlik zayıflığı sorunlarının geçmişte kaldığına ikna edilemezlerse; nükleer rönesansın, geçen 30 yılda birçok kez gündeme gelen **“yeniden diriliş”** beklentisi kadar yanılsama olduğu kanıtlanacak. ■

KAYNAKÇA

1. Moody (2008) 'New Nuclear Generating Capacity: Potential Credit Implications for U.S. Investor Owned Utilities'. (Yeni Nükleer Üretim Kapasitesi: ABD Yatırımcıya Ait Kuruluşlar İçin Olası Kredi Durumları)

ENERJİ KİTAPLIĞI

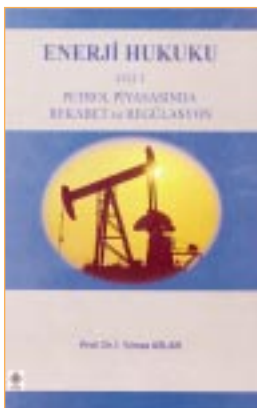
Hakkı ÜNLÜ - EMO Kütüphane Birimi

Enerji Hukuku Cilt-2

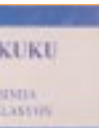
Petrol Piyasasında Rekabet ve Regülasyon

Yazar: Prof. Dr. İ. Yılmaz Aslan
1. Baskı: Ocak 2008
Yayımlayan: Ekin Basım Yayın Dağıtım

Enerji Hukuku çalışmasının ikinci cildi **“Petrol Piyasasında Rekabet ve Regülasyon”** alanını inceliyor. Kitabın yazarı Prof. **İ. Yılmaz Aslan**, petrol ve doğalgazın daha uzun yıllar başlıca birincil enerji kaynakları olarak dünya ülkelerinin gündeminde kalacağını, **“yadsınamayacak bir gerçek”** olarak ortaya koyarken, bu alanda Türkiye’de de her gün yeni düzenlemeler yapılması nedeniyle ikinci cilt çalışmasını bu alana ayırdıklarını kaydediyor. Çalışmanın giriş bölümünde Türkiye’de ve dünyada petrolün mevcut durumu anlatılırken, ilk bölümde Petrol Kanunu ile Cumhurbaşkanlığı tarafından veto edilen yeni Türk Petrol Kanunu’nun karşılaştırmalı analizine yer verilmiş.

AB mevzuatı ile de karşılaştırma yapılırken, ikinci bölüm Petrol Piyasası Kanunu üzerine odaklanıyor. Rekabet ve serbest piyasa mantığı içerisinde değerlendirmelerin ve eleştirilerin yapıldığı kitap, nasıl bir piyasa oluşturulmaya çalışıldığını anlamaya yardımcı oluyor. Üçüncü, dördüncü ve beşinci bölümlerde Petrol Piyasası, Petrol Piyasası Aktörleri, Fiyat oluşumu, Arz güvenliği gibi konularına değinilmiş; petrol piyasası yatay (rakipler arası) ilişkiler, hakim durumun kötüye kullanılması olanakları, birleşme ve devralmaların piyasa üzerindeki etkileri Rekabet Kurulu ve AB Komisyonu

uygulamalarına göre inceleniyor. Altıncı bölümde bayilik anlaşmaları, çeşitli mevzuatlar çerçevesinde değerlendiriliyor. Doğalgaz ve LPG alanına yönelik mevzuat ve uygulamaların incelenmesi üçüncü cilde bırakılırken, ilk ciltte yer verilen elektrik alanındaki nükleer ve yenilenebilir enerji ile ilgili mevzuat çalışmaları nedeniyle yeni gelişmelere de ikinci cildin sonunda ek olarak ver verilmiş.

Elektrik Dağıtım Şirketlerinin Özelleştirilmesi Öncesi ve Sonrası Yükümlülükleri

Yazar: Av. Aykut Başçıl
1. Baskı: Şubat 2008
Yayımlayan: Babiali Kültür Yayıncılığı

Elektrik dağıtım şebekelerinin özelleştirilmesi sürecini inceleyen kitapta, tarihsel olarak dağıtım özelleştirme uygulamalarına ilişkin mevzuat ve uygulamalar ile özelleştirmelerin yapılmamasının nedenleri değerlendiriliyor. Kitabın ilk bölümünde, tarihsel olarak elektrik dağıtım özelleştirilmesine ilişkin uygulamalara özet olarak yer verilerek genel bir sunum yapılıyor. Bu kapsamda ÇEAŞ, Kepez, AKTAŞ ve Kayseri özelleştirme örneklerine yer verilirken, işletme hakkı devir yöntemi değerlendiriliyor. Elektrik Piyasası Kanunu'nda dağıtım faaliyetlerinin ele alınışının analizi yanında kitapta, EMO ve Tes-İş Sendikası tarafından açılan davalar yer alıyor. Özelleştirme öncesi

dağıtım kuruluşlarının imzaladığı sözleşmeler ve yükümlülükleri üçüncü bölümde ayrıntılı olarak değerlendirilirken, dağıtım şirketlerinin mevzuattan doğan yükümlülükleri dördüncü bölümde ele alınıyor. Beşinci bölümde elektrik dağıtım şirketlerinin imzaladığı sözleşmelerin hukuki ve teknik yönden incelemeye tabi tutuluyor. Bu kapsamda TETAŞ'la imzalanan enerji alım sözleşmeleri, EÜAŞ ile imzalanan elektrik alım sözleşmeleri, TEDAŞ'la imzalanan işletme hakkı devir sözleşmeleri masaya yatırılıyor. Son yapılan zamlarla kamuoyunda da tartışılır hale gelen fiyat mekanizmalarına ise altıncı, yedinci ve sekizinci bölümlerde yer veriliyor. Bu bölümlerde fiyat eşitleme mekanizması, dengeleme ve uzlaştırma uygulamaları, geçiş dönemi tarifelerinin fizibilite, gelir, yatırım, kayıp ve kaçak ile diğer yönlerden değerlendirmesini bulabilmek mümkün. Başıl, son bölümde elektrik dağıtım özelleştirmelerinin ertelenmesinin ardından ortaya çıkan durum ve bazı önerilerine yer veriyor. ■